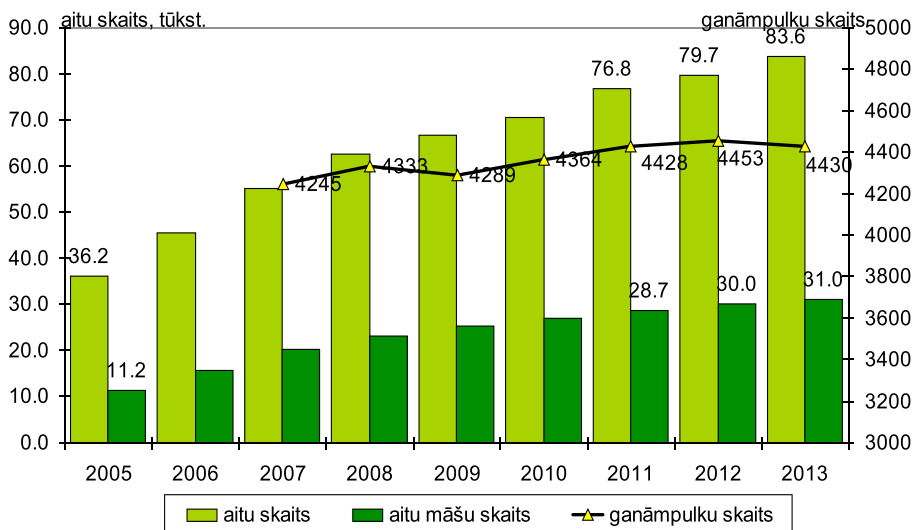

ILZE GALKINA, RENĀTES ROLES foto

Aitkopības attīstības izdevīgās pozīcijas

Aitu audzēšanas nozares attīstības stratēģijai jābūt valsts "agrārās politikas" sastāvdaļai.

Aitkopības attīstība Latvijā, avots: "LAAA stratēģija 2023"

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā Naukšēnu pagastā dzīvo Kļaviņu ģimene, kas nodarbojas ar tīršķirnes 'Latvijas tumšgalve' aitū audzēšanu. Saimniecība – SIA "Ances" atrodas pašā igauņu zemes pierobežā, tādēļ vilki, zaķi un brieži tur mēdzot pa reizei *aukuot* (sasaukties) kaimiņzemes valodā, un dziju tur sauc par *dzīvi*, bet dzīvi – par *dzīgu*.

"Ances" aitū ganāmpulks nopirkts 2007. gadā, pirms tam veicot zālāju ielabošanu, aploku ierīkošanu un vecās – 1914. gadā celtās akmens kūts sakārtošanu. 2010. gadā pēc vairāk nekā 15 gadu pārtraukuma no Latvijas atkal tika eksportēti divi 'Latvijas tumšgalves' teķi, kas dzimuši "Ancēs". Pēc tam vairākus izvēlējās arī Igaunijas aitū audzētāji. "Ances" arī kopumā visvairāk realizē tieši vaislas materiālu, bet jērus tad, kad to kautsvars sasniedz aptuveni 20 kilogramus. Aitū auglība pēdējos gados ir pārsniegusi 200%, tas ir, katra aita atnešanās reizē vidēji dod

divus jērus. Ganāmpulkā nekad nav bijuši ar *maedi* visna pozitīvi dzīvnieki, bet 2014. gadā uzsākta *skrepi* (hroniska CNS slimība) rezistentā ganāmpulka izveide.

Saimniecības "Ances" īpašnieks **KASPARS KĻAVIŅŠ** uzsver, ka viņa mērķis ir audzēt auglīgas, veselas un lielas aitas labākajām gaļas ražošanas saimniecībām Latvijā un tuvējās ārzemēs. Par to, kā šis mērķis sasniedzams, un ne tikai Kaspara īpašumā, bet aitkopības nozarē kopumā, šīs reizes saruna.

Kādēļ joprojām aitkopība nav viena no Latvijas spēcīgākajām nozarēm? Tradīcijas taču ir, kaut vai ja atceramies pagājušā gadsimta sākumu.

Varbūt neesam mācējuši ne Zemkopības ministrijai, ne sabiedrībai izskaidrot nozares iespējas. ES valstīs, tajā skaitā arī Latvijā, ik gadu, pārsvarā no Jaunzēlandes, importē jēra gaļu vairāk nekā par miljardu eiro. Diemžēl ražošanas apjomu ziņā esam ļoti mazattīstīti. No vienas pu-

ses, tas it kā ir labi, jo attīstību var virzīt pareizā gultnē, ar zinātnisku un praktisku pamatojumu, ar legālu tirgu, veidojot pilnu ražošanas ciklu: šķirnes audzēšanas saimniecības, gaļas ražošanas saimniecības, pārstrāde, tirdzniecība. Aitkopības asociācijā esmu piedalījies stratēģijas izstrādē, ir bijušas dažādas diskusijas, tomēr par straujiem soļiem runāt pagaidām nevar.

Kāda ir stratēģija? Pieļauju, ka daudzi par tādu nav nemaz dzirdējuši.

Darbu sākām 2012. gadā, bet praksē šādas idejas nav iedzīvināmas pāris gados. Ir jābūt gan politiskajai gribai, gan zināmiem resursiem. Galvenais ir mērķtiecīga un pārdomāta aitū skaita palielināšana, jo mums Latvijā tam ir brīnišķīgi priekšnoteikumi: vismaz 200 tūkstoši ha, ko vērts atgriezt lauksaimnieciskās ražošanas apritē, ir cilvēki, kuriem pieder mantotās lauksaimniecības zemes, kuras paši tās neapsaimnieko, ir stabilas piena un graudu ražošanas saimniecības, kuras, diversificējot risku, var audzēt aitas vai gaļas liellopus. Aitū audzēšanas nozares attīstības stratēģijai jābūt valsts "agrārās politikas" sastāvdaļai.

Vai stratēģija pamatā ir balstīta uz vietējās – 'Latvijas tumšgalves' šķirnes attīstību?

'Latvijas tumšgalve' ir laba mātes šķirne, vislabāk piemērota mūsu apstākļiem, izturīga un pietiekami ātraudzīga, bet tikai ar 'Latvijas tumšgalvi' saimniecības plānot nevar. Latvijā attīstās arī 'Vācijas merino vietējā', 'Dorper', 'Suffolk', 'Oxford-doun' šķirnes ganāmpulki, notiek šķirņu krustošana ar 'Texel' un citām gaļas šķirnēm.

Kārļa Ulmaņa laikos Latvijā bija 1,3 miljoni aitū, patlaban ir nedaudz pāri 100 tūkstošiem, no tiem tuvu 40 tūkstošiem aitū mātes. Pēdējos desmit gados ir vērojams stabils aitū kvalitāts un kvantitatīvs pieaugums. Tas tādēļ, ka tiek veikts zinātniski pamatots ciltsdarbs, uzskaiti

Z/s "Anceš" saimnieks Kaspars Kļaviņš

nodrošina Lauksaimniecības datu centrs, izglītošanu veic Latvijas aitu audzētāju asociācija un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, rezultātā cilvēki pievēršas aitu audzēšanai.

Kādi politiskie lēmumi būtu jāpieņem, lai attīstītu aitkopības nozari? Iespējams, to vēlētos daudzi, taču nav stimula, apjausmas, motivācijas, izpratnes par galarezultātu.

Uzskatu, ka tiem jābūt izsvērtiem lēmumiem par mūsu dabas, cilvēku un finanšu resursu saglabāšanu, izmantošanu un ieguldīšanu ilgtermiņā. Mērķis ir ģimenes saimniecības ar cilvēkiem laukos, videi draudzīga un racionāla lauksaimniecības zemes izmantošana, veselīgas pārtikas ražošana. Ja pirmām kārtām ZM un tālāk valdība caur šādu prizmu lūkot, tad jēra un liellopu gaļas ražošana noteikti varētu kļūt stabila Latvijas lauksaimniecības nozare.

Tātad – ko jūs teiktu zemkopības ministram?

Esam jau teikuši. Gan premjerministrei Laimdotai Straujumai, kad viņa vēl vadīja Zemkopības ministriju, gan tagad

Jānim Dūklavam. Mūsu lauksaimniecības mugurkauls ir piena un graudu ražošanas saimniecības, kas sasniegušas labu ražošanas līmeni. Šajās nozarēs ir daļēji attīstīts arī nākamais cikls – modernizētas un uzbūvētas apstrādes un pārstrādes iekārtas un ražotnes. Ļoti pareiza un apsvicama bija valsts galvojuma piešķiršana kooperatīvu piena pārstrādes rūpnīcas būvniecībai un tagad arī graudu ražotāju kooperatīvu finansiālā palīdzība piena ražotāju kooperatīviem. Tomēr reizē ir zināms, ka Eiropā ir piena pārprodukcija, ka no Latvijas par zemu cenu izved vairāk nekā 35% no saražotā svaigpiena, ka dažādi investori sniedz LAD pieteikumus jaunu piena fermu būvniecībai, ka banku kredītportfeļos no lauksaimniekiem lielā pārsvarā ir tikai piena un graudu ražotāji. Tas skaidri parāda, ka piena ražošana ir pietiekami attīstījusies un ZM varētu izvirzīt jaunus mērķus. Tādēļ mēs piedāvājam Latvijā attīstīt veselīgas gaļas ražošana, un to pieprasa arī tirgus.

Esam jau saņēmuši labas atsauksmes par mūsu izstrādāto nozares stratēģiju visaugstākajos līmeņos. Taču tik un tā

2015. gadā ZM piedāvātajos valsts papildu atbalsta maksājumos aitkopībai atvēlēta pavisam neliela daļa no kopējiem 50 miljoniem eiro, un tā tad arī ir istā atbilde aitu audzētājiem. Diemžēl šajā sakarā jāpiemin arī tas, ko it kā budžeta krīzes apstākļos "atbildīgi" cilvēki steidzamības kārtā "iesēdināja budžeta pieņemšanas likumu vilcienā" – dīzeļdegvielas marķēšanu lauksaimniekiem. Ir vienkārši žēl, ka, izmantojot lauksaimnieku iekšējos strīdījumus un apbrīnojamus argumentus, 2015. gadā tiks radīta jauna birokrātiska sistēma, kuras ieviešana prasīs vairākus desmitus miljonus eiro gan budžeta, gan privātos līdzekļus. Turpmāk arī uzturēšanai katru gadu būs nepieciešami līdzekļi. Vai tad nebūtu racionālāk šo naudu novirzīt citur, kaut vai ne lauksaimniecībai?

Bet ir taču programma ar nopietnu finansējumu, lai popularizētu arī aitkopības produkcijas noieta veicināšanu.

Mans personiskais viedoklis, ka šo naudu būtu lietderīgāk izmantot aitu iegādei, ganāmpulku attīstībai, zinātnes un prakses salikšanai kopā. Taču tā ir pār-

svarā Eiropas nauda, ar nosacījumiem. Ja gadījumā kāds investors šo ziņu sadzirdēs un attīstīs aitikopības produkcijas ražošanu un pārstrādi Latvijā, lai būtu.

Ja Eiropā tik milzīgos apjomos importē jēra gaļu, tad var secināt, ka arī šajās valstīs aitikopība nav īpaši attīstīta?

Aitikopībai Eiropā ir ļoti senas tradīcijas, bet jēra gaļas ražošana ir nepietiekama. Taču, manuprāt, problēma ir saistīta ne tikai ar finansiāliem apsvērumiem, bet arī ar domāšanu. Jautājums, vai kāds no tiem, kuri rūpējas par valsts uzplaukumu, plāno arī to, ka valsts iedzīvotājiem vajadzētu ēst veselīgu pārtiku. Bēdīgi, bet vairumā gadījumu tiek audzināti cilvēki, kuri ir unificēti un viegli vadāmi. Vēl viena problemātiska lieta ir atbalsta maksājumu lielais īpatsvars kopējos lauksaimnieka ieņēmumos. Šajā pavasarī biju Austrijā saistībā ar bioloģisko lauksaimniecību, veselīgas pārtikas ražošanu, videi draudzīgu dzīvesveidu un izglītību. Latvijas situācija nekādi nav sliktāka, un ir iespēja mums pašiem noteikt šīs jomas kā prioritātes.

Uz kādu biznesu pārsvarā centrējas

esošās saimniecības – uz gaļas ražošanu vai šķirnes dzīvnieku pārdošanu vaislai?

Gala patēriņa produkts ir gaļa, un uz to jāorientējas. Taču, lai finansiāli pamatoti ražotu augstas kvalitātes gaļu, ir jābūt arī šķirnes saimniecībām ar ciltsdarba un selekcijas rezultātā izkoptiem ganāmpulkiem, kas dod kvalitatīvu vaislas materiālu. Protams, ka aitikopībā var iet arī otru ceļu, kā to darījušas citas nozares, pērkot vaislas materiālu un spermu ārzemēs. Taču ilgspējīgai saimniekošanai Latvijas apstākļiem aitikopībā piemērotāks modelis ir vaislas ražošanas saimniecības tepat uz vietas. Tad var strādāt arī zinātnieki un speciālisti, var palielināties apjomi, var veidoties kooperācija.

Bet tāda vēlme vēl nākotnes formā...

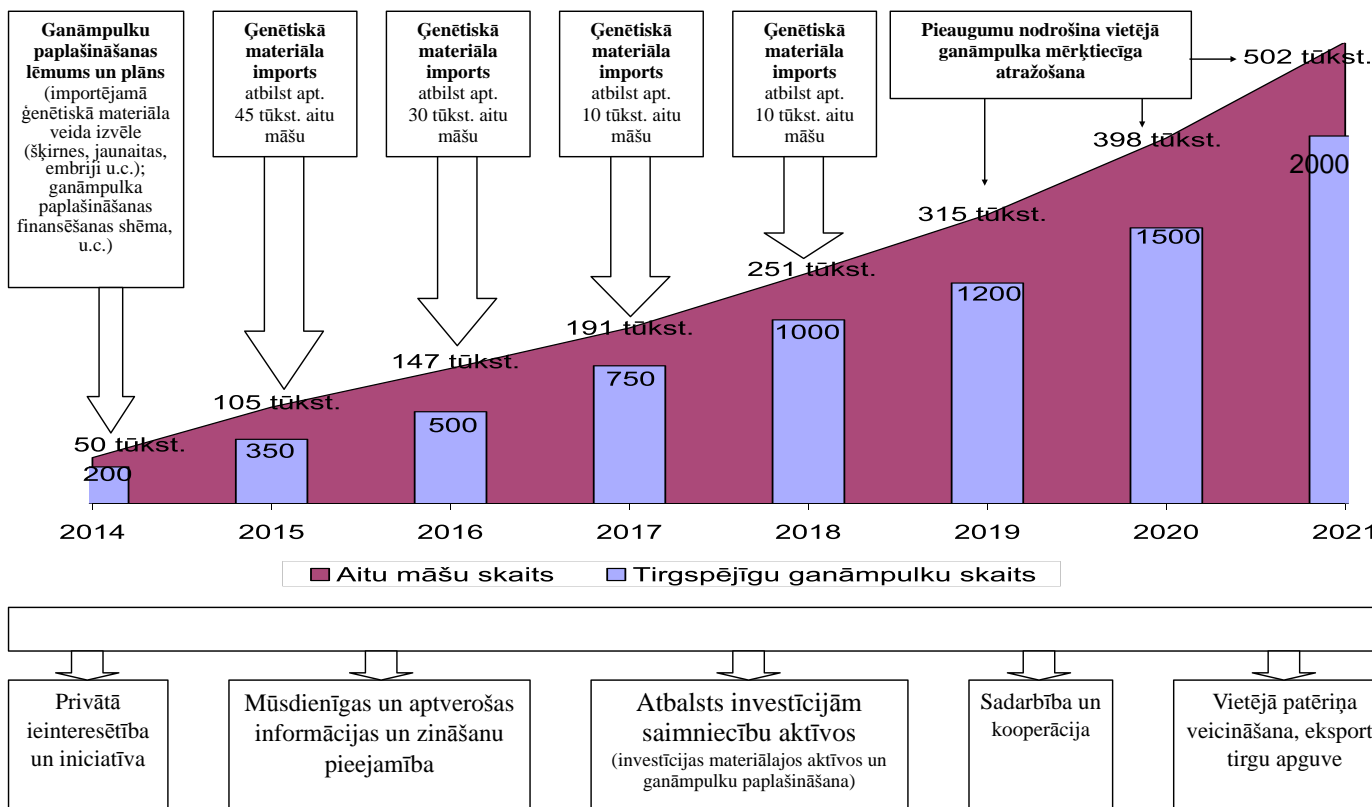
Situācija ir tāda, kāda ir. Varam jau arī lepoties, ka Latvijā tomēr sāk veidoties spēcīgākas aitikopības saimniecības, bet to skaits nav liels. Man ļoti žēl, ka šogad saistītajā atbalstā nozarei tomēr netiks ielikta pamatotā pozīcija par kvalitatīvu jēru. Ir vienkārši nepieciešams, ka dzīvnieki tiek reģistrēti Lauksaimniecības datu centrā,

legāli nokauti, vai pārdoti, veikta pirmā limēņa pārraudzība. Tagad viss ir apdraudēts. Mums atbalsts ir nolikts uz aitu māti, neinteresējoties, ko viņa ražo.

Ko jums pašam nozīmē aitikopība?

Salīdzinoši mierīga dzīve tirā un klusā vidē. Audzēju aitas, eju medībās. Vēlos arī savas zināšanas un pieredzi izmantot, lai pierādītu aitikopības nozares iespēju attīstīties bez lieliem kapitālieguldījumiem, tādēļ piedalījos stratēģijas izstrādē. Ja idejas strauji nerealizēsies, ļoti nepārdzīvošu. Mēs savulaik nopirkām šķirnes saimniecības ganāmpulku, kas bija Latvijā zināmkās, aktīvi darbojošās ciltsdarba speciālistes, profesores Dainas Kairišas pārraudzībā. Ar viņu sadarbību joprojām sekmīgi turpinām. Tagad "Ancēs" ir ap 80 aitu mātes. Mani apsvērumi izvēlēties par labu aitikopībai bija veselīga produkta ražošana un iespēja iekļūt tukšā tirgus nišā.

Daudzi aitikopji tomēr mil pavai-dēt: laukos ar jēra gaļu pelnīt nevar, jo cilvēkiem nav naudas, uz Rīgu vest neatmaksājas, jo lieli ceļa izdevumi, ādas un vilnu nevienam nevajag, eksportēt gribas, bet nav apjoma.

Gaļa ir aītkopības ekonomiskais pamats, un jāmeklē izdevīgākais tirgus, neraugoties uz attālumiem. Esmu pārliecināts, ka gaļas apjomiem pieaugot, risināsies arī vilnas problēmas. Arī tagad cilvēki ražo segas, no dzijas daudz ko ada. Nav jāatgriežas pie pašauštām vadmalām, taču ekonomiskā niša, kurā aītkopji noteikti ar laiku varētu iekļūt līdztekus gaļai, ir šie veselīgā vidē audzēto dzīvnieku blakusprodukti – āda un vilna. Mana sieva Daiga vilnu ļoti rūpīgi izmazgā ar rokām, vedam savērpšanai uz oņu dzirnavām vai Limbažu "Tīni". Tad brīvajā laikā kaut ko uzada.

Jēra gaļu pārdodat?

Jā, pēc pasūtījuma pārdodam, bet gaļas ražošana nav mūsu saimniecības prioritāte. Kaujam tos jērus, kas neatbilst augstākajām šķirnes prasībām.

Aītkopības nozarē viens no klupšanas akmeņiem esot pavirša attieksme pret ganību kvalitāti.

Ganības ir jākopj un zālāju audzēšanai jāpievērš uzmanība, tas nav pārāk sarežģīti, bet ļoti svarīgi no finansiālās puses. Kad

sāku ar aītām nodarboties, pirmais darbs bija sasēt zālājus, pat no sarkanā āboliņa nebaidījies. Protams, ne tīrsējā, bet kādā astoņu zālīšu maisījumā, un ir ļoti labi rezultāti. Lai audzētu aitas, jāstrādā, pamatojoties uz zinātnes atziņām un praktiķu ieteikumiem. Tas laiks, kad pirms gadiem 70 katru aitu apčubināja ar burkāniņu, rutkiem, visādām citādām saknītēm, ir pagātne.

Jūsu ganāmpulkā notika liela nelai-me – novembri vilki saplosīja 22 aitas. Kā pats, mednieks būdams, nenovak-tējāt?

Tas nav tik vienkārši kā izklausās – ņem un nometi vilku. Esmu analizējis, kā šogad plēsēji tika cauri elektriskajam ganam. Pieļāju, ka zemākajā vietā pārleca, pēc tam iedzina aitas žogā. Tas nozīmē, ka vēl rūpīgāk jāuzrauga iežogojums. Nopietns drauds aītām ir arī klaiņojošie suņi. Uzskatu, ka mednieka pienākums ir tos nošaut. To sakot, nebaidos no dzīvnieku draugu dusmām. Esmu ar dzīvnieku draugiem diskutējis un uzsveru vēlreiz, lai šo organizāciju biedri dzīvo, neuzspiežot

savu ideoloģiju citiem. Jācinās ar cēloņiem, nevis sekām, jo klaiņojošs mājdzīvnieks ir cilvēka radīts. ●

Īpašs piedāvājums
zemas cenas
zālāju sēklām

pasūtījumiem līdz Sieviešu dienai – 8. martam

Maisījums **PROTEĪNS**

Vecpils pagasts, Durbes novads
2011. gada 25. maijs

Sausna – 19,58 %
Kopproteīns – 22,41 %
ADF (sausnā) – 28,29 %
NEL – 6,35 MJ/kg sausnas
Ca sausnā – 1,37 %
P sausnā – 0,31 %

**DAŽĀDU ZĀLĀJU SĒKLU
MAISĪJUMU PASŪTĪJUMUS
VARAT VEIKT:**

+371 26535191

www.krastmali.lv, info@krastmali.lv

Uz Jūsu jautājumiem atbildēs:

Ieva – agronome, tālr. +371 26535191

Martiņš – direktors, tālr. +371 28614952

Galvenā noliktava: *Krastmali*, Dunalkas pag., Durbes nov., LV-3452

Rīgas noliktava: Ozolkalnu 2, Mārupe, Mārupes pag. LV-2167